

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 8/1998 vp

Hallituksen esitys lapsen elatusturvaa koskevaksi lainsäädännöksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 14 päivänä toukokuuta 1996 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen 73/1996 vp lapsen elatusturvaa koskevaksi lainsäädännöksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Riitta Kuusisto, sosiaali- ja terveysministeriö
- lainsäädäntöneuvos Tuula Linna, lainsäädäntöneuvos Markku Helin ja erityisasiantuntija Kari Vesanen, oikeusministeriö
- erikoistutkija Tarja Heino, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus
- neuvotteleva lakimies Antero Jaakkola, Suomen Kuntaliitto
- toimistosihteeri Pirkko Karttunen, Porin kaupunki

- sosiaalijohtaja Auli Hiltunen, Juankosken kunta
- erikoissuunnittelija Auli Paavola, Lastensuojelun Keskusliitto
- toiminnanjohtaja Heljä Sairisalo, Yksinhuoltajien ja yhteishuoltajien Liitto ry
- järjestösihteeri Arto Marjomäki ja lakimies Janne Kangas, Elatusvelvollisten Liitto ry.

Lisäksi valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon Väestöliitolta.

Vuottiedot

Hallituksen esitys liittyy lakivaliokunnassa käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen lapsen elatusavun perintää koskevan lainsäädännön uudistamisesta (HE 128/1997 vp). Valiokunta on antanut esityksestä lakivaliokunnalle lausunnon (StVL 5/1998 vp).

HALLITUKSEN ESITYS

Perustelut

Hallituksen esityksessä ehdotetaan korvattavaksi nykyinen elatuksen turvaamisesta annettu laki uudella elatusturvalailla.

Laissa säädettäisiin pääosin nykyisiä säännöksiä vastaavasti kunnan varoista lapselle mak-

settavasta elatustuesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä elatusavun perimiseksi. Laissa säädettäisiin myös kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen oikeudesta ryhtyä toimenpiteisiin elatusavun vahvistamiseksi ja muuttamiseksi.

Nykyinen elatustuen porrastus ehdotetaan poistettavaksi ja elatustuki olisi näin ollen kaikille saajille saman suuruinen. Laissa säädettäisiin myös nykyistä tarkemmin elatustuen alkamisesta ja päättymisestä sekä tuen maksamisesta täysimääräistä pienempänä.

Kunnan elatustukisaatava vanhenisi ehdotuksen mukaan viiden vuoden kuluessa. Elatusvelvolliselta perityillä varoilla katettaisiin ensisijaisesti lapsen saatava, joka on erääntynyt enintään vuoden kuluessa. Sen jälkeen katettaisiin elatustuen myöntämisen jälkeen erääntynyt lapsen saatava ja lapsen saatavien tultua korvatuiksi kunnan elatustukisaatava. Viimeksi korvattaisiin lapsen saatava, joka on erääntynyt ennen elatustuen myöntämistä. Aiheettomasti maksetun ela-

tustuen takaisinperintää koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkennettavaksi.

Kunnallisen toimielimen oikeutta ryhtyä elatusvelvollisuuden vahvistamiseen ehdotetaan laajennettavaksi. Toimielin voisi paitsi ajaa kannetta elatusavun vahvistamiseksi myös kannetta sen korottamisesta ja alentamisesta.

Lait ovat alkuperäisessä esityksessä tarkoitetut tulemaan voimaan vuoden 1997 alusta. Myöhemmin annetussa hallituksen esityksessä lapsen elatusavun perintää koskevan lainsäädännön uudistamisesta (HE 128/1997 vp) todetaan, että lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan tähän esitykseen sisältyvän elatusturvalakiehdotuksen kanssa samanaikaisesti vuoden 1999 alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Valiokunta ehdottaa esitykseen sisältyvän 2. lakiehdotuksen hylkäämistä tämän esityksen yhteydessä. Valiokunta on esittänyt lausunnossaan hallituksen esityksestä elatusapujen perinnän uudistamisesta lakivaliokunnalle, että lakivaliokunta sisällyttää tämän esityksen 2. lakiehdotuksen mukaisen muutoksen hallituksen esityksen 128/1997 vp 1. lakiehdotukseen (StVL 5/1998 vp).

Valiokunta on muutoinkin käsitellyt asiaa siten, että esitys muodostaa kokonaisuuden lapsen elatusavun perinnän uudistamista koskevan hallituksen esityksen kanssa (HE 128/1997 vp). Elatusturvaa koskeva hallituksen esitys annettiin eduskunnalle 10.5.1996. Valiokunta aloitti esityksen käsittelyn syyskuussa 1996. Valiokuntakäsittelyssä esille tullut arvostelu johti siihen, että valiokunta lähetti 29.10.1996 sosiaali- ja terveys-

ministeriölle ja oikeusministeriölle kirjeen, jossa pyydettiin ministeriöitä valmistelemaan yhdessä uudet elatusturvan perintää koskevat säännökset. Valiokunnan aloite johti kokonaisuuden valmisteluun, joka kattaa sekä elatusturvaa että elatusapujen perinnän tehostamista koskevat esitykset. Myöhemmin annettu esitys elatusapujen perintää koskevan lainsäädännön uudistamisesta aiheuttaa sen, että elatusturvalakiehdotusta joudutaan yhdenmukaistamaan elatusapujen perintää koskevaan esitykseen sisältyvien lakiehdotusten kanssa. Valiokunta korostaa, että esityksiin sisältyvät lakiehdotukset ovat monin keskeisin osin riippuvaisia toisistaan. Lisäksi esityksiin sisältyy muun muassa yhteneväiset vanhentumisaikaa koskevat säännökset. Valiokunta painotti hallituksen esitystä 128/1997 vp koskevassa lausunnossaan lakivaliokunnalle, että elatusavun vanhentumisajan lyhentäminen on lapsen edun toteutumisen kannalta hyväksyttävissä vain, mikäli esitykseen 128/1997 vp sisältyvät perintäkeinojen tehostamistoimet toteutuvat vähintään esitetyn tasoissa. Monet näistä ehdotetuista tehostamiskeinoista vaikuttavat suoraan myös tämän esityksen säännöksiin.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan esitykseen sisältyvää elatusturvalakiehdotusta on yhdenmukaistettava useissa eri kohdin sekä sisällöllisesti, käsitteidensä osalta että kirjoittamistavaltaan, jotta se on sopusoinnussa elatusapujen perinnän uudistamista koskevien lakiehdotusten kanssa (HE 128/1997 vp). Valiokunta pitää tarpeellisenä elatusturvalakiehdotuksen muuttamista ja täsmennettämistä siten, että kokonaisuudesta syntyy kaikkien osapuolien kannalta, ja erityisesti lapsen edun kannalta, toimiva ja yhdenmukainen kokonaisuus. Muutostarpeet käsitellään jäljempänä yksityiskohtaisten perustelujen yhteydessä.

Valiokunta katsoo, että elatusapu- ja elatuskiasioden yhteydessä on kiinnitettävä yleisesti huomiota niihin toimiin, joilla voidaan positiivisesti vaikuttaa vanhempien vastuuntunteeseen omista lapsistaan. Valiokunnan näkemyksen mukaan esimerkiksi neuvoloissa ja muissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmissä on tehostettava vastuullista vanhemmuutta tukevia toimenpiteitä.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Elatusturvalaki

Valiokunta ehdottaa, että esitykseen sisältyvään 1. lakiehdotukseen tehdään jäljempänä esitettävät muutokset, jotta se on yhdenmukainen elatusapujen perinnän uudistamista koskevaan hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten kanssa (HE 128/1997 vp). Lisäksi säännöksiä ehdotetaan selkeytettäväksi joiltakin osin ja lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi uusia siirtymäsäännöksiä, jotka vastaavat pääosin hallituksen esitykseen 128/1997 vp sisältyviä siirtymäsäännöksiä.

2 §. Määritelmät. Hallituksen esityksessä ehdotetaan pykälässä määriteltäväksi lain soveltamisen kannalta keskeisimmät käsitteet eli elatusapu, elatusvelvollinen ja elatustuki. Saadun selvityksen mukaan pykälässä tulisi myös määritellä termi kunnan takautumissaatava, jota käytetään myös hallituksen esityksessä elatusapujen perinnän uudistamisesta (HE 128/1997 vp). Yhden-

mukaisuuden vuoksi valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään uusi 4 kohta, jossa määritellään käsite kunnan takautumissaatava. Käsitteellä tarkoitetaan lain 15 §:n 1 momentissa tarkoitettua kunnan maksamaan elatustukeen perustuvaa saatavaa elatusvelvolliselta. Lakiehdotuksessa tulee kauttaaltaan korvata käsite elatustukisaatava käsitteellä kunnan takautumissaatava ja muutoinkin kunnan takautumissaatava käsitettä ehdotetaan käytettäväksi selkeyden vuoksi useissa eri kohdissa.

Ehdotetun elatusturvalain 11 §:n mukaan elatustukea koskeva päätös on viipymättä annettava tiedoksi hakijalle ja elatusvelvolliselle sekä päätöksessä määrätylle ja aikaisemmalle tuen nostajalle. Valiokunta esittää, että asetukseen sisällytetään säännös, jonka mukaan elatusvelvolliselle on 11 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen yhteydessä samalla selkeästi ilmoitettava, että lapselle maksettu elatustuki tullaan perimään takaisin elatusvelvolliselta ja että tästä saatavasta käytetään nimitystä kunnan takautumissaatava.

15 §. Oikeus elatusavun perimiseen. Hallituksen esityksessä pykälään ehdotetaan kootusti sisällytettäväksi kaikki elatusavun perimisoikeuteen liittyvät säännökset, jotka vastaavat asiallisesti voimassa olevia säännöksiä. Saadun selvityksen mukaan pykälän 1 ja 2 momenttia tulisi tarkistaa kirjoittamistavaltaan ja käsitteiltään vastaamaan hallituksen esitystä 128/1997 vp. Lisäksi pykälää tulisi täydentää viittauksella suorittamatta olevien elatusapuerien viivästyskorollisuuteen. Määräajoin suoritettavan elatusavun viivästyskorollisuutta koskevat säännökset sisältyvät lakiehdotukseen lapsen elatuksesta annetun lain muuttamisesta (HE 128/1997 vp). Esitysten yhteensovittamiseksi valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 ja 2 momentin käsitteet ja kirjoittamistapa muutetaan vastaamaan elatusapujen perinnän uudistamista koskevaa esitystä ja että 2 momenttiin sisällytetään selkeä säännös kunnan toimielimen oikeudesta periä elatusvelvolliselta kaikki suorittamatta olevat elatusapuerät niille lapsen elatuksesta annetun lain 16 b §:n mukaisesti laskettuine viivästyskorokoineen (HE 128/1997 vp, 1. lakiehdotus).

Lisäksi valiokunnan saaman selvityksen mu-

kaan pykälän 2 momenttiin tulisi ottaa selkeä säännös siitä, että kunnan oikeus elatusavun perimiseen jatkuu niin kauan kuin perittävässä olevaa kunnan takautumissaatavaa on jäljellä tai, jos kysymys on palkan ulosmittauksesta niin kauan kunnes ulosottolain 4 luvun 9 a §:n 1 momentissa tarkoitettut edellytykset ovat täyttyneet. Voimassa olevien ulosottolain säännösten mukaan määräajoin suoritettavan elatusavun ulosmittaus palkasta on voimassa ilman eri toimitusta kunnes velkoja pyytää ulosmittauksen peruuttamista tai velallinen on suorittanut jo erääntyneet maksuerät sekä myös lähinnä seuraavan kuukauden elatusapua vastaavan määrän tai on muulla tavalla saattanut uskottavaksi, että hän vastaisuudessa tulee täyttämään elatusvelvollisuutensa. Valiokunta pitää ehdotettua lisäystä perusteltuna, jotta myös kunnan perintäoikeus säilyy niin kauan kuin ulosmittaus on voimassa. Säännös merkitsee, että kun kaikki erääntyneet erät on maksettu, ulosottomies tilittää seuraavan kuukauden erän toimielimelle ja toimielin puolestaan tilittää erän edelleen elatusavun saajalle. Säännös helpottaa käytännössä ulosottomiesten toimintaa. Valiokunta ehdottaa säännöksen sisällyttämistä pykälän 2 momenttiin.

16 §. Elatustukisaatavan vanhentuminen. Hallituksen esityksessä ehdotetaan pykälässä säädettäväksi maksetun elatustuen kautta syntyvän kunnan saatavan vanhentumisesta. Vanhentumisajaksi ehdotetaan viittä vuotta sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana elatustuki on maksettu. Myöhemmin annetussa hallituksen esityksessä lapsen elatusavun perintää koskevan lainsäädännön uudistamisesta ehdotetaan elatusavun vanhentumisajaksi viittä vuotta siten, että kaikki saman kalenterivuoden aikana erääntyneet elatuspuerät vanhentuisivat yhdessä erässä (HE 128/1997 vp). Viimeksi mainittu esitys aiheuttaa tarpeen muuttaa kokonaan tämän esityksen 16 §:n kirjottamistapaa, jotta vanhentumisajaka koskevat säännökset olisivat sekä kunnan elatustuen maksamisesta syntyneen takautumissaatavan että elatusapusaatavan osalta samankaltaiset. Valiokunta pitää välttämättömänä, että saatavien vanhentumista koskevan

säännökset ovat molempien saatavatyyppien osalta yhdenmukaiset. Asialliselta sisällöltään pykälä vastaa muutosten jälkeenkin pääosin alkuperäistä hallituksen esitystä.

Edellä mainituilla perusteilla valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentin käsite elatustukisaatava muutetaan käsitteeksi kunnan takautumissaatava ja että momentissa täsmällisesti mainitaan, että oikeus maksun saamiseen menetetään, jollei sitä peritä momentissa tarkoitettussa ajassa. Lisäksi lakiteknisistä syistä valiokunta ehdottaa, että esityksen mukainen pykälän 2 momentti jaetaan kahdeksi eri momentiksi ja että momentteihin sisällytettävät säännökset muutetaan kirjoittamistavaltaan ja käsitteiltään vastaamaan hallituksen esityksen 128/1997 vp 1. lakiehdotuksen 16 c §:ää.

Lisäksi valiokunta ehdottaa pykälän otsikon yhdenmukaistamista muun säännöstekstin kanssa siten, että se muutetaan muotoon kunnan takautumissaatavan vanhentuminen.

18 §. Perittyjen varojen jako elatusavun saajan ja kunnan välillä. Hallituksen esityksessä ehdotetaan pykälässä säädettäväksi siitä, missä järjestyksessä elatusvelvolliselta perityt varat jaetaan lapsen elatusapusaatavan ja kunnan maksaman elatustuen korvaukseksi. Alkuperäisessä esityksessä jakoa koskeva sääntely on ehdotettu uudistettavaksi kokonaan. Alkuperäisen esityksen tavoitteena on ollut kunnan aseman parantaminen, koska vain kunnan saatavalla olisi ollut viiden vuoden vanhentumisaika. Myöhemmin annetussa hallituksen esityksessä 128/1997 vp ehdotetaan kuitenkin elatusapusaatavan vanhentumisajaksi myöskin viittä vuotta sekä kunnan takautumissaatavan asettamista yhtä hyvään asemaan perinnän suhteen lapsen saatavan kanssa. Saadun selvityksen mukaan hallituksen esitykseen 128/1997 vp sisältyvien uudistusten vuoksi olisi tarkoituksenmukaista, että tämän esityksen 18 §:n jakosääntö muutettaisiin vastaamaan nykyisin voimassa olevaa jakosääntöä, jonka tavoitteen mukaan lapsen saatavalla on etusija kunnan saatavaan nähden. Nykyisen lain tavoitteen toteutumista on tietyissä tilanteissa vaikeuttanut ulosottolain 4 luvun 6 §:n 4 momenttiin sisältyvä palkan ja eläkkeen ulosmit-

tausta rajoittava niin kutsuttu kolmen vuoden sääntö, joka on käytännössä johtanut siihen, että kunnan saatavalla voi olla toisinaan parempi etusija kuin lapsen saatavalla. Hallituksen esitykseen 128/1997 vp sisältyvällä lakiehdotuksella ehdotetaan tämän ulosottolain mukaisen kolmen vuoden säännön kumoamista (4. lakiehdotus).

Valiokunta pitää, kokonaisuus huomioon ottaen, tarkoituksenmukaisena pykälän säännöksen muuttamista siten, että nykyisen lain tavoite säilyy ja että lapsen saatava turvataan ennen kunnan saatavaa. Kunnan saatavan aseman parantaminen sisältyy hallituksen esitykseen 128/1997 vp sisältyviin lakiehdotuksiin. Ulosottolain 4 luvun 6 §:n 4 momentin kumoaminen mahdollistaa lainkohdan alkuperäisen tavoitteen toteutumisen nykyistä paremmin. Samalla pykälän kirjoittamistapa yksinkertaistuu huomattavasti. Valiokunta ehdottaa, että pykälään kirjataan uusi jakosäännös varojen jakamisesta elatusavun saajan ja kunnan välillä. Säännöksen mukaan elatusvelvollisen vapaaehtoisina suorituksina tai ulosottotoimin kertyneistä varoista, jotka ovat kertyneet sinä aikana, jolloin elatusvelvolliselta on peritty elatusapua lain 15 §:n 2 momentin nojalla, suoritetaan ensin elatusavun saajalle elatusapu silta osin kuin se ylittää maksetun elatus-tuen ja lisäksi tälle elatusavulle kertynyt viivästyskorko. Loppuosa pykälässä tarkoitetuista varoista käytetään kunnan takautumissaatavan korvaukseksi. Esitykseen sisältyvät 2 ja 3 momentti voidaan uuden jakosäännöksen kannalta tarpeettomina poistaa.

Lisäksi valiokunta ehdottaa pykälän otsikon yksinkertaistamista siten, että se muutetaan muotoon varojen jakaminen elatusavun saajan ja kunnan kesken.

19 §. Perittyjen varojen jako kuntien kesken. Hallituksen esityksessä ehdotetaan pykälässä säädettäväksi siitä, miten elatustuen korvaukseksi kuuluvat varat jaetaan eri kuntien maksamien elatustukien korvaukseksi. Saadun selvityksen mukaan olisi tarpeellista yhdenmukaistaa myös tämä pykälä hallituksen esitykseen 128/1997 vp sisältyvien säännösten kanssa. Samalla pykälä

olisi tarkoituksenmukaista jakaa useampaan momenttiin.

Valiokunta pitää esitysten yhteensovittamista myös tältä osin tarkoituksenmukaisena. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttiin sisällytetään hallituksen esityksen 128/1997 vp 1. lakiehdotuksen 16 a §:ää vastaavasti säännökset, joiden mukaan kultakin kalenterivuodelta olevan takautumissaatavan kokonaismäärää käsitellään yhtenä eränä elatusvelvollisen suorituksia kohdennettaessa. Näin menetellään myös, jos kahdella tai useammalla kunnalla on takautumissaatavaa samalta vuodelta. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momentissa säädetään, että elatusvelvollisen myöhemmin suorittamat varat tai häneltä ulosottotoimin perityt varat kohdennetaan vanhimmalta perittävissä olevalta kalenterivuodelta olevan takautumissaatavan korvaukseksi. Näin säilyisi alkuperäisen esityksen perusteluissa mainittu tavoite siitä, ettei elatusvelvollinen voi itse määrätä, miten hänen suorittamansa varat kohdennetaan. Edelleen valiokunta ehdottaa 2 momenttiin alkuperäisen esityksen asiallisen sisällön mukaisesti säännöstä siitä, että kertyneet varat jaetaan pääomien suhteessa silloin, jos kahdella tai useammalla kunnalla on takautumissaatavaa samalta kalenterivuodelta. Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena, että pykälän säännökset mahdollistavat myös sen, että tiettyä määrää pienempi takautumissaatava voidaan jättää ottamatta huomioon. Määrän suuruus määritellään asetuksella. Valiokunta esittää, että asetukseen otetaan säännös, jossa määritellään täsmällisesti, minkä suuruista pienemmät takautumissaatavat voidaan jättää huomioon ottamatta.

Valiokunta ehdottaa, että 3 momenttiin kirjaan alkuperäisen esityksen tavoitteen mukaisesti säännös kuntien välisestä työnjaosta, joka koskee pykälän 2 momentissa tarkoitettujen varojen kohdentamista ja jakamista kuntien kesken. Säännöksen mukaan tehtävästä vastaa elatustukea viimeksi myöntäneen kunnan toimielin. Valiokunnan käsityksen mukaan tehtävistä vastaa va kunta ei saa joutua tilanteeseen, jossa se ei välttämättä hyödy konkreettisesti perinnästä, koska pykälän säännösten mukaan varat koh-

dennetaan vanhimpien takautumissaatavien korvaukseksi. Kuntien mahdollisten ylimääräisten kulujen korvaamisen turvaamiseksi valiokunta ehdottaa pykälän 3 momentissa säädettäväksi, että kunnalla on oikeus vähentää muille kunnille tilitettävistä määristä erikseen asetuksella säädettävän suuruinen toimenpidepalkkio. Kunta voisi pitää toimenpidepalkkion siitä riippumatta, onko sillä itsellään takautumissaatavaa vai ei. Tässä yhteydessä on huomioitava tämän esityksen 17 §, jonka mukaan rästiin jääneen elatustuen antaminen ulosottolaitoksen perittäväksi on kunnan lakisääteinen tehtävä ja asianomaisen kunnan toimielimen virkavelvollisuus. Elatusvelvollisen aseman kannalta valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena, että pykälässä säädetään selkeästi siitä, että elatusvelvolliselta saatu suoritus luetaan täysimääräisenä takautumissaatavan vähennykseksi, vaikka suorituksen saaja saisi toimepidepalkkiota pienemmän suorituksen. Samalla valiokunta esittää, että asetukseen otetaan selkeä säännös toimenpidepalkkion määrästä, jossa säädettäisiin palkkiolle sekä alaraja että yläraja.

Lisäksi valiokunta ehdottaa pykälän otsikon muuttamista muotoon kunnan takautumissaatavan korvaamista koskeva järjestys.

20 §. Elatusavun perimättä jättäminen elatustuen korvaukseksi. Hallituksen esityksessä ehdotetaan pykälässä säädettäväksi kunnan saatavan perimättä jättämisestä. Hallituksen esitys 128/1997 vp aiheuttaa tarpeen muuttaa pykälässä käytettyjä käsitteitä, mutta asialliselta sisällöltään pykälä säilyisi alkuperäisen esityksen mukaisena.

Yhdenmukaisuuden vuoksi valiokunta ehdottaa pykälän kirjoittamistavan muuttamista siten, että se vastaa käytetyiltä käsitteiltään kokonaisuutta. Samalla perusteella valiokunta ehdottaa pykälän otsikon muuttamista muotoon kunnan takautumissaatavan perimättä jättäminen.

21 §. Takaisinperinnän perusteet. Hallituksen esityksessä ehdotetaan pykälässä säädettäväksi takaisinperinnän perusteista. Hallituksen esitys 128/1997 vp aiheuttaa tarpeen muuttaa pykälässä käytettyjä käsitteitä, mutta asialliselta sisällöltään pykälä säilyisi alkuperäisen esityksen mukaisena.

Yhdenmukaisuuden vuoksi valiokunta ehdottaa myös tämän pykälän 2 momentin kirjoittamistavan muuttamista siten, että se vastaa käytetyiltä käsitteiltään kokonaisuutta.

25 §. Muutoksenhaku. Hallituksen esityksessä ehdotetun pykälän 3 momenttiin sisältyy yleinen kielto hakea valittamalla muutosta lääninoikeuden elatusturvalain nojalla tekemästä päätöksestä. Valiokunnan vuoden 1996 aloittaman käsitteilyn alkuvaiheessa nostettiin asiantuntijalausunnoissa esille se, ettei valituskieltoa voida pitää asianmukaisena niissä tapauksissa, joissa on kysymys elatustuen tai elatusavun takaisinperinnästä. Saadun selvityksen mukaan olisi oikeusturvasyistä perusteltua, että muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen sallittaisiin lääninoikeuden päätöksistä, joilla elatustuen nostaja on velvoitettu palauttamaan oikeudettomasti saamansa elatustuki.

Valiokunta yhtyy edellä esitettyihin näkemyksiin ja pitää tarkoituksenmukaisena pykälän muuttamista siten, että pykälän 3 momenttiin otetaan maininta, jonka mukaan valittaa saa kuitenkin 21 §:n nojalla tehdystä päätöksestä. Tällöin sääntely vastaa tarkalleen voimassa olevan lain mukaista muutoksenhakujärjestelmää. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että 3 momenttia tarkistetaan myös sanajärjestyksen osalta.

30 §. Tarkemmat säännökset. Hallituksen esityksen mukaan pykälässä säädetään, että tarkempia säännöksiä lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

Täsmällisyyden vuoksi valiokunta ehdottaa, että pykälästä poistetaan sana tarvittaessa. Valiokunnalla on ollut käytössään luonnos elatusturva-asetukseksi.

32 §. Siirtymäsäännökset. Hallituksen esitykseen sisältyy vain yksi siirtymäsäännöksiä koskeva pykälä. Saadun selvityksen mukaan hallituksen esitys 128/1997 vp aiheuttaa tarpeen tämentää myös tämän lakiehdotuksen siirtymäsäännöksiä, jotta eri säännökset olisivat käytännön soveltamisen kannalta ja yhtenä kokonaisuutena toimivia. Siirtymäsäännökset olisi luontevaa kirjoittaa siten, että lakiehdotukseen sisällytettäisiin eri

asiakokonaisuuksien osalta omat siirtymäsäännöksiä koskevat pykälät. Lakiehdotukseen jouduttaisiin tällöin sisällyttämään kolme uutta pykälää.

Valiokunta pitää esitysten yhteensovittamista siirtymäsäännösten osalta tarpeellisenä. Valiokunta ehdottaa esityksen 32 §:n muuttamista siten, että se koskee elatustuen maksamista koskevia siirtymäsäännöksiä. Pykälän 1 momentti säilyy ennallaan ja siitä poistetaan 2—4 momentti. Valiokunta ehdottaa uuden 2 momentin sisällyttämistä pykälään, jolla varmistetaan, ettei kunnan viranomaisten tarvitse lain voimaan tullessa tutkia kaikkia elatustukiasioita saadakseen selville, onko käsillä jokin lakiehdotuksen 6 §:ssä tarkoitettu este elatustuen maksamiselle (esim. lapsen kyky elättää itse itsensä). Säännös mahdollistaa sen, että jos kuitenkin lain voimaantulon jälkeen käy ilmi, että perusteet harkita elatustuen maksamisen tarvetta ovat lakiehdotuksen 6 §:n nojalla olemassa, uutta lakia voidaan soveltaa.

Lisäksi valiokunta ehdottaa pykälän otsikon täsmentämistä siten, että se muutetaan muotoon elatustuen maksamista koskevat siirtymäsäännökset.

33 §. Kunnan takautumissaatavan vanhentumista koskeva siirtymäsäännös. (Uusi). Yhdenmukaisuuden vuoksi ja käytännön soveltamisen helpottamiseksi valiokunta ehdottaa, että pykälään sisällytetään hallituksen esityksen 128/1997 vp elatuslakiehdotuksen (1. lakiehdotus) siirtymäsäännöstä asiallisesti vastaava siirtymäsäännös.

34 §. Varojen jakoa koskevat siirtymäsäännökset. (Uusi). Edellä mainituilla perusteilla valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momenttiin sisällytetään säännökset sellaisten varojen jaosta, jotka ovat kertyneet ennen lain voimaantuloa, mutta jotka ovat vielä lain voimaan tullessa jakamatta. Tällaisiin varoihin on valiokunnan käsityksen mukaan perusteltua soveltaa taannehtivan soveltamisen ehkäisemiseksi aikaisempaa lakia.

Lisäksi valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momenttiin sisällytetään hallituksen esityksen 128/1997 vp elatuslakiehdotuksessa (1. lakiehdotus) omaksutun kaltainen siirtymäjärjestely,

joka koskee ennen lain voimaan tuloa muodostuneen ja sen jälkeen muodostuvan kunnan takautumissaatavan keskinäistä suhdetta. Jos perittävänä on yksinomaan elatusapua, vanhentumisen mahdollisimman tehokkaaksi estämiseksi on perusteltua kohdentaa suoritukset vanhalle takautumissaatavarästillem. Sen sijaan jos kyse on tilanteesta, jossa myös muut velkojat kilpailevat suorituksesta, joudutaan suoritukset kohdentamaan etuoikeutetuille saataville eli lain voimaan tulon jälkeen muodostuneille takautumissaataville ja etuoikeutetulle lapsen elatusapusaatavalle.

Pykälän 3 momenttiin valiokunta ehdottaa sisällytettäväksi siirtymäsäännöksen, joka koskee tilannetta, jossa vanhalle rästillem tulevia suorituksia joudutaan jakamaan usean kunnan kesken. Taannehtivan vaikutuksen estämiseksi on perusteltua soveltaa lain voimaan tullessa voimassa olevia säännöksiä eli vanhalle takautumissaatavalle tulevat suoritukset jaetaan pääomien suhteessa.

35 §. Muut siirtymäsäännökset. (Uusi). Valiokunta ehdottaa, että uuden pykälän 1—3 momenttiin sisällytetään esityksen 32 §:n 2—4 momenttiin sisältyneet säännökset.

2. Laki lapsen elatuksesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitykseen sisältyvässä 2. lakiehdotuksessa esitetään lapsen elatuksesta annetun lain 13 §:n 3 momentin muuttamista. Lainkohdan muuttaminen on tarpeellista, jotta se vastaa elatusturvalakiehdotuksen 24 §:n 2 momenttia. Lapsen elatuksesta annetun lain 13 §:n 3 momentin muutosehdotuksen mukaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä olisi oikeus ajaa kannetta elatusavun vahvistamiseksi tai muuttamiseksi. Lisäksi lainkohtaan esitetään käsitteitä koskevia täsmennyksiä.

Valiokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena sekä puoltaa lakiehdotuksessa tarkoitettua muutoksen hyväksymistä. Koska hallituksen esitykseen 128/1997 vp sisältyy myös lakiehdotus lapsen elatuksesta annetun lain muuttamisesta, valiokunta katsoo, että

lain käytännön soveltamisen kannalta ja lakiteknisistä syistä edellä mainitut lakiehdotukset on syytä yhdistää yhdeksi lakiehdotukseksi. Valiokunta on esittänyt lausunnossaan lakivaliokunnalle (StVL 5/1998 vp), että lakivaliokunta sisällyttää tähän esitykseen sisältyvän 2. lakiehdotuksen mukaisen muutoksen esityksen 128/1997 vp 1. lakiehdotukseen.

Edellä mainitulla perusteella valiokunta ehdottaa esitykseen sisältyvän 2. lakiehdotuksen hylkäämistä tämän esityksen yhteydessä.

Päätösehdotus

Edellä olevan perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 2. lakiehdotus hylätään tämän esityksen yhteydessä ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti:

1.

Elatusturvalaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §
(Kuten HE)

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

(1—3 kohta kuten HE)

4) *kunnan takautumissaatavalla 15 §:n 1 momentissa tarkoitettua kunnan maksamaan elatustukeen perustuvaa saatavaa elatusvelvolliselta.*
(Uusi)

3 ja 4 §
(Kuten HE)

2 luku

Oikeus elatustukeen

5 ja 6 §
(Kuten HE)

3 luku

Elatustuen määrä

7 ja 8 §
(Kuten HE)

4 luku

Elatustuen hakeminen, myöntäminen ja maksaminen

9—14 §
(Kuten HE)

5 luku

Elatusavun periminen

15 §

Oikeus elatusavun perimiseen

Elatustuen maksaminen ei vaikuta elatusvelvollisen velvollisuuteen suorittaa elatusapu täysimääräisenä. Kun elatustukea maksetaan elatusavun suorittamisen laiminlyönnin perusteella, oikeus elatusapuun siirtyy maksetun elatustuen määrää vastaavalta osalta toimitelmelle. Lapsella on oikeus saada tämän takautumissaatavan ylittävä osa elatusavusta.

Sen jälkeen kun toimielin on päättänyt elatusavun maksamisesta elatusavun suorittamisen laiminlyönnin perusteella, toimitelmällä on oikeus periä elatusvelvolliselta kaikki suorittamatta olevat elatusapuerät niille lapsen elatuksesta annetun lain 16 b §:n mukaisesti laskettuine viivästyskorkeineen. Toimielimen oikeus elatusavun perimiseen jatkuu niin kauan kuin perittävissä olevaa kunnan takautumissaatavaa on jäljellä tai, jos kysymys on palkan ulosmittauksesta, kunnes ulosotto lain (37/1895) 4 luvun 9 a §:n 1 momentissa tarkoitetut edellytykset ovat täyttyneet. Elatusvelvollinen, joka on saanut tiedon elatusavun myöntämisestä, voi sinä aikana, kun oikeus elatusavun perimiseen kuuluu toimitelmelle, täyttää maksuvelvollisuutensa ainoastaan suorittamalla elatusapuerät toimitelmelle.

(3 mom. kuten HE)

16 §

Kunnan takautumissaatavan vanhentuminen

Kunnan takautumissaatava on perittävä elatusvelvolliselta viiden vuoden kuluessa sitä seuranneen vuoden alusta, jona elatusapu on maksettu. Muutoin oikeus maksun saamiseen on menetetty.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, takautumissaatava saadaan periä sen panttina olevasta omaisuudesta. (Poist.)

Jos 1 momentissa mainitun ajan kuluessa elatusvelvollinen on asetettu konkurssiin, saatavan perimiseksi on toimitettu ulosmittaus tai se on valvottu julkisessa haasteessa, sanotun ajan umpeen

kuluminen ei estä maksun saamista ulosmitatuista varoista tai konkurssipesään kuuluvasta omaisuudesta taikka niistä varoista, joista julkisessa haasteessa ilmoitetut saamiset on suoritettava. (Uusi)

17 §

(Kuten HE)

18 §

Varojen jakaminen elatusavun saajan ja kunnan kesken

Varoista, jotka ovat kertyneet elatusvelvollisen vapaaehtoisina suorituksina tai ulosottotoimin sinä aikana, jolloin elatusvelvolliselta on peritty elatusapua 15 §:n 2 momentin nojalla, suoritetaan ensin elatusavun saajalle elatusapu siltä osin kuin se ylittää maksetun elatusavun, sekä tälle elatusavulle kertynyt viivästyskorko. Loppuosa kertyneistä varoista käytetään kunnan takautumissaatavan korvaukseksi.

(2 ja 3 mom. poist.)

19 §

Kunnan takautumissaatavan korvaamista koskeva järjestys

Kultakin kalenterivuodelta olevan takautumissaatavan kokonaismäärää käsitellään yhtenä eränä elatusvelvollisen suorituksia kohdennettaessa. Jos kahdella tai useammalla kunnalla on takautumissaatavaa samalta vuodelta, kunkin kunnan saatavaa käsitellään yhtenä eränä.

Elatusvelvollisen myöhemmin suorittamat tai häneltä ulosottotoimin perityt varat kohdennetaan vanhimmalta perittävissä olevalta kalenterivuodelta olevan takautumissaatavan korvaukseksi. Jos kahdella tai useammalla kunnalla on takautumissaatavaa samalta kalenterivuodelta, kertyneet varat jaetaan pääomien suhteessa. Jaossa voidaan jättää ottamatta huomioon takautumissaatava, jonka määrä on asetuksella säädettyä markkamäärää pienempi. (Uusi)

Edellä 2 momentissa tarkoitetusta varojen kohdentamisesta ja jaosta kuntien kesken huolehtii elatusapua viimeksi myöntäneen kunnan toimielin. Toimitelmällä on oikeus vähentää muille kun-

nille tilitettävistä määristä asetuksella säädettävä toimenpidepalkkio. Toimenpidepalkkiota vastaava määrä luetaan takautumissaatavan vähennykseksi. (Uusi)

20 §

Kunnan takautumissaatavan perimättä jättäminen (poist.)

Kunnan takautumissaatavaa ei peritä (poist.) siltä osin kuin elatusavun suorittamatta jättäminen on johtunut elatusvelvollisen maksukyvyttömyydestä. Toimielin päättää takautumissaatavan perimättä jättämisestä elatusvelvollisen hakemuksesta tai omasta aloitteestaan.

6 luku

Elatustuen ja elatusavun takaisinperintä

21 §

Takaisinperinnän perusteet

(1 mom. kuten HE)

Mitä tässä luvussa säädetään aiheettomasti maksetusta elatustuesta, koskee myös sellaista elatusapua, jonka toimielin on aiheettomasti tieltänyt elatustuen nostajalle, vaikka se olisi kuulunut kunnan takautumissaatavan korvaukseksi. Aiheettomasti maksettua elatusapua vastaava määrä vähennetään takautumissaatavan määräästä.

22 ja 23 §
(Kuten HE)

7 luku

Erinäiset säännökset

24 §
(Kuten HE)

25 §

Muutoksenhaku

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Läsnäolo-oikeuden tämän lain nojalla tekemään

päätökseen ei saa (poist.) hakea muutosta valittamalla. Valittaa saa kuitenkin 21 §:n nojalla tehdyistä päätöksistä.

26—29 §
(Kuten HE)

30 §

Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan (poist.) asetuksella.

8 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

31 §
(Kuten HE)

32 §

Elatustuen maksamista koskevat siirtymäsäännökset

(1 mom. kuten HE)
(2—4 mom. poist.)

Jos elatustukea maksetaan tämän lain voimaan tullessa lapselle, joka kykenee itse elättämään itsensä tai joka on kunnan kustantamassa laitostai perhehoidossa, elatustuen maksaminen jatkuu tämän lain voimaantulosta riippumatta sen mukaan kuin lain voimaan tullessa voimassa olevassa laissa säädetään. Tukea maksavalla toimielimellä on kuitenkin lain voimaantulon jälkeen oikeus harkita uudelleen tuen myöntämisen edellytykset. (Uusi)

33 § (Uusi)

Kunnan takautumissaatavan vanhentumista koskeva siirtymäsäännös

Ennen tämän lain voimaantuloa maksettuihin elatustukeen perustuvaa kunnan takautumissaatavaa käsitellään saamisoikeuden vanhentumisen ja kertyneiden suoritusten kohdentamisen kannalta lain voimaantulon jälkeen kunkin kunnan osalta yhtenä kokonaisuutena. Tämä saatava vanhentuu lopullisesti vuoden 2004 päättyessä. Myös se osa tästä saatavasta, joka ennen lain voimaantuloa

voimassa olleiden säännösten mukaan olisi vanhentunut ennen vuoden 2004 päättymistä, saadaan periä vuoden 2004 loppuun. Lisäksi tässä tarkoitettuun saatavaan sovelletaan, mitä 16 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

34 § (Uusi)

Varojen jakoa koskevat siirtymäsäännökset

Sellaisten varojen jakamiseen, jotka ovat kertyneet ennen tämän lain voimaantuloa, mutta joita ei siihen mennessä ole jaettu elatusavun saajan ja kunnan kesken tai elatustukea maksaneiden kuntien kesken, sovelletaan lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Lain voimaantulon jälkeen kunnan takautumissaatavan suoritukseksi kertyvät varat kohdenne-

taan ensi sijassa 33 §:ssä tarkoitetun saatavan suoritukseksi, kunnes se on suoritettu tai sitä koskeva oikeus on vanhentunut. Suoritus, joka on kertynyt velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain (1578/1992) 4 §:n nojalla, on kuitenkin kohdennettava etuoikeutetulle elatusavulle ja etuoikeutetulle kunnan takautumissaatavalle.

Jaettaessa lain voimaantulon jälkeen kertyneitä varoja kuntien kesken 33 §:ssä tarkoitettujen saatavien suoritukseksi sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

35 § (Uusi)

Muut siirtymäsäännökset

(1—3 mom. kuten HE:n 32 §:n 2—4 mom.)

Helsingissä 19 päivänä toukokuuta 1998

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Virpa Puisto /sd
 vpj. Maija Perho /kok
 jäs. Anne Huotari /vas
 Liisa Hyssälä /kesk
 Kari Kantalainen /kok
 Paula Kokkonen /kok
 Mikko Kuoppa /va-r

Hannes Manninen /kesk
 Pirkko Peltomo /sd
 Maija Rask /sd (osittain)
 Marjatta Vehkaoja /sd
 Marja-Leena Viljamaa /sd
 vjäs. Arja Ojala /sd.

